

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu järjestö tai yhdistys

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Lastensuojelun Keskusliitto kannattaa varhaista tukea ja avopalveluja painottavaa palvelurakennetta. LSKL on jo pitkään peräänkuuluttanut tarvetta siirtää lastensuojelun painopistettä korjaavista palveluista kohti varhaista tukea ja ennaltaehkäisyä.

Esityksen kannatettavuutta arvioitaessa on huomioitava siihen olennaisesti liittyvä luonnos hallituksen esitykseksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi. Esitysluonnos oli osittain samanaikaisesti lausuntokierroksella. LSKL on sosiaalihuoltolakea koskevassa lausunnossaan esittänyt painavan huolensa siitä, että sosiaalihuollon uudistusta on tehty ensisijaisesti säästötavoitteet edellä.

LSKL pitää valitettavana sitä, miten kiireisellä aikataululla merkittävää lainsäädäntöuudistusta on valmisteltu. Keskusliiton näkemyksen mukaan nyt lausuttavana olevasta esitysluonnoksesta sekä sosiaalihuoltolain muuttamista koskevasta esitysluonnoksesta on vaikea muodostaa selkeää kokonaiskuvaa siitä, millaisia suoria ja välillisiä sekä myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia ehdotuksilla on arvioitu olevan lapsen edun ja oikeuksien toteutumiseksi. Lastensuojelun lainsäädäntömuutoksia koskevaa vaikutusten arviointia vaikeuttaa myös se, että osa muutoksista on nyt lausuttavana olevan esitysluonnoksen kirjoittamisen aikaan ollut vielä eduskunnassa käsittelyssä ja sittemmin

lausuntoaikana hyväksytty muutettuna (HE 149/2025 vp). LSKL katsoo, että jatkovalmistelussa on välttämätöntä täydentää ehdotusten lapsivaikutusten arviointia.

LSKL näkee lapsen edun toteutumiselle esitysten riskeinä tavoitellut säästöt sekä esitysten laajalti edellyttämän kehittämiskyvyn hyvinvointialueilla tilanteessa, jossa ne ovat esimerkiksi taloudellisten realiteettien puolesta toisistaan poikkeavissa tilanteissa. Sekä sosiaalihuoltolain muuttamista koskevassa esityksessä että nyt lausuttavana olevassa esityksessä korostuu hyvinvointialueiden erilaiset tavat organisoida palvelujen järjestäminen. Hyvinvointialueille esitetty laajempi harkintavalta saattaa johtaa alueellisen eriytymisen vahvistumiseen ja lasten eriarvoistumiseen.

Kokonaisuutena uudistus sisältää mahdollisuuksia, mutta siihen liittyy edelleen merkittäviä avoimia kysymyksiä erityisesti rahoituksen ja resurssien riittävyyden, lapsen ja hänen perheensä oikeusturvan, työntekijöiden vastuunjaon sekä käytännön toteutuksen osalta. Lastensuojelun Keskusliitto korostaa, että kyse on merkittävästä rakenteellisesta muutoksesta sekä toimintakulttuurin että ammatillisen orientaation uudistamisesta, jossa olemassa olevia instituutioita uudistetaan perusteellisesti. Näin laajaa muutosta ei tule toteuttaa säätötavoitteet edellä eikä kiireessä.

LSKL korostaa, että lapsen hyvinvoinnin varmistamiseksi matalan kynnyksen tuen ja palvelujen tulee olla aidosti riittäviä, samalla lastensuojeluun pääsy tulee taata ja lapsen edun ja osallistumisen tulee säilyä keskiössä kaikissa vaiheissa. Esityksissä on aidosti tunnistettava se, että lastensuojelun asiakkuuden kynnyksen nostaminen johtaa tarpeeseen vastata tuen tarpeisiin muiden sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten toimesta. Lastensuojelun avohuollon sosiaalityössä kertynyt erityisosaaminen on tärkeää tunnistaa ja hyödyntää hyvinvointialueilla sääntelyn toimeenpanossa. Mikäli muu palvelujärjestelmä ei ole riittävästi resursoitu niin taloudellisen kuin ammatillisen osaamisen osalta, riskinä on, että raskaampien ja kalliiden palvelujen tarve tosiasiaa kasvaa.

LSKL pitää valitettavana, ettei valmistelussa ole kokonaisvaltaisesti kehitetty lastensuojelun avohuoltoa saatavilla olevan tutkimustiedon perusteella. Esitysten perusteella herää huoli siitä, millaiseksi työskentelyksi lastensuojelun avohuolto kaventuu, kun kynnys asiakkuudelle vastaa nykyistä huostaanottokriteeriä. Samanaikaisesti esitykset herättävät kysymyksiä siitä, miten tuen tarpeisiin on mahdollista vastata kevyemmin säädellyssä sosiaalihuollon asiakkuudessa, jossa esimerkiksi palveluja koskeva sääntely on väljää, eikä velvoitetta omatyöntekijän nimeämiseen kaikille lapsille ole. Saavatko lapset jatkossa osakseen tarvitsemaansa suojelua?

Lopuksi LSKL katsoo, että lapsiperheiden sosiaalihuollolle ja palveluille asetettujen tavoitteiden saavuttaminen edellyttäisi sääntelyn lisäksi vahvaa kansallista ohjausta ja ohjeistusta yhdenvertaisuuden varmistamiseksi. Lapsille sekä heidän perheilleen tulee turvata oikeus yhdenvertaisuuteen ja riittäviin palveluihin. LSKL painottaa, että uudistusten toimeenpanossa lapsen edun ja oikeuksien toteutuminen tulee asettaa ensisijaiseksi säästötavoitteisiin nähden.

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Perustelut tiiviisti

Esityksen tavoitteena on toteuttaa hallitusohjelman kirjaus lastensuojelulainsäädännön kokonaisuudistuksesta. LSKL toteaa, että esityksestä jää puuttumaan merkittäviä tarpeelliseksi tunnistettuja lastensuojelun osa-alueita emmekä siten voi katsoa tavoitteen tarvittavasta kokonaisuudistuksesta toteutuvan. Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän muuttamista koskeva uudistus ei sisälly esitykseen riittämättömän valmisteluajan takia (HE-luonnos, s. 11). Esityksessä ei ehdoteta isompia muutoksia myöskään perhehoitoon, vaikka lastensuojelun perhehoitoa ja perhehoitajia koskeva sääntelyn uudistaminen on tunnistettu tärkeäksi (HE-luonnos, s. 58). Esityksessä ei ehdoteta laitoshoidon järjestettävän sijaishuollon tarkempaa sääntelyä (jakautunut perus-, erityis- ja vaativaan tasoon, ks. HE-luonnos, s. 59). Lisäksi edunvalvontaan, itsenäistymisvaroihin ja asiakasmaksuihin liittyvä sääntelyn uudistaminen jää esityksen ulkopuolelle valmisteluajan riittämättömyyden vuoksi (HE-luonnos, s. 37, 10 ja 66).

Esityksen tavoitteena on myös selkiyttää lain rakenne ja tätä kautta helpottaa sen soveltamista. LSKL katsoo, että ehdotettu uusi laki voi sinänsä selkiyttää lastensuojelua koskevan lain rakennetta. Katsomme kuitenkin, että lain soveltamista todennäköisesti vaikeuttaa huomattavasti se, että merkittävä osa ehdotetun uuden lain mukaisesta sääntelystä sekä säännöskohtaiset perustelut sisältyvät ensimmäisen vaiheen hallituksen esitykseen (HE 149/2025 vp) ja/tai sitä koskevaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön (StVM 4/2026 vp). Keskusliiton näkemyksen mukaan lastensuojelua koskevan lain nimen muuttamisen tarpeellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta tulisi arvioida vielä huolellisemmin.

Tavoitteena on myös vahvistaa painopisteen siirtoa perustason palveluihin ja selkiyttää lastensuojelua lasten viimesijaisena palveluna tilanteissa, joissa lapsen todetaan olevan erityisen suojelun tarpeessa. LSKL toteaa, että ehdotettu sääntely nostaisi lastensuojelun asiakkuuden kynnystä sekä pääasiassa siirtäisi kaikki avopalvelut sosiaalihuoltolain alle. Keskusliiton näkemyksen mukaan tavoitteiden toteutuminen riippuu hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin kyvykkyyksistä palvelujen kehittämiseen, työntekijöiden kouluttamiseen ja ohjeistamiseen sekä mahdolliseen uudelleenorganisointiin. Riskinä on, että sääntely ei turvaa lapsen etua ja oikeuksia yhdenvertaisella tavalla.

Esityksen tavoitteena on myös keventää lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän velvoitteita ja joustavoittaa hyvinvointialueiden mahdollisuuksia hyödyntää delegointisäännöksiä päätöksentekomenettelyissä. LSKL toteaa, että ehdotusta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävien keventämisestä ja joustomahdollisuuksien lisäämisestä koskien päätöksenteko-oikeutta ja –velvollisuutta on vaikea arvioida. Esityksestä ei saa selkeää kuvaa siitä, miltä osin tehtävät kevenevät ja joustomahdollisuudet päätöksentekoa koskien lisääntyvät. Tämä tekee vaikutusten arvioimisesta hyvin haastavaa. Lastensuojelun sosiaalityön erityisasiantuntemuksen ja selkeän virkavastuun turvaaminen on kuitenkin lapsen edun ja oikeuksien näkökulmasta erittäin tärkeää.

3. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

Nyt esitetty ratkaisu

Perustelut tiiviisti

Keskusliitto sinänsä kannattaa esitetyistä vaihtoehtoista nyt esitettyä ratkaisua, mutta painotamme, että lapsivaikutusten arviointia tulee täydentää ja uudistus tulisi tehdä kokonaisuutena huolellisesti. Ehdotuksen tavoitteena on, että perheet saisivat tarvitsemansa tuen ensisijaisesti sosiaalihuollon peruspalveluista ilman lastensuojelun asiakkuutta, mikä on lähtökohtaisesti kannatettavaa. Uudistuksessa on keskeistä varmistaa, että palvelujärjestelmä kykenee tunnistamaan tuen tarpeet riittävän varhaisessa vaiheessa ja tarjoamaan oikea-aikaisia palveluja ilman keinotekoisia kynnyksiä palvelujen välillä.

Esitetty uudistus sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain rajapinnan selkiyttämistä vaikuttaisi erityisesti asiakkuuksien vireilletuloon, lastensuojelun asiakkuuden alkamisen kynnykseen, työn painopisteisiin sekä viranomaisten väliseen työnjakoon ja yhteistyöhön. Esityksellä on arvioitu olevan merkittäviä vaikutuksia hyvinvointialueiden sosiaalihuollon viranomaisten toimintaan, tehtävien sisältöihin sekä palvelujärjestelmän rakenteeseen. Tällaisen muutoksen toteuttaminen hyvinvointialueilla säästöpainneiden keskellä edellyttää ohjausta ja aikaa.

Keskusliiton näkemyksen mukaan ehdotettu sääntely sisältää riskin siitä, että lapsen tilanne tulee arvioiduksi liian kevyesti eikä lapsi pääse lastensuojelun tuen piiriin riittävän ajoissa tai ollenkaan. Palvelutarpeen arvioinnin sijaan ehdotetaan säädettäväksi tuen tarpeen arvioimisesta. Voimassa olevan lain mukainen velvoite siitä, että erityistä tukea tarvitsevan lapsen palvelutarpeen arvioinnista vastaa virkasuhteessa oleva sosiaalityöntekijä kumottaisiin. Ehdotetun sosiaalihuoltolain 36 §:n mukaan, jos lapsen tuen tarpeen arvioinnista vastaa muu henkilö kuin sosiaalityöntekijä, tulee arviointia varten tarvittaessa olla käytettävissä sosiaalityöntekijän tuki. Edelleen säännöksessä viitattaisiin (kumottavaksi ehdotettuun) lastensuojelulakiin lapsen tuen tarpeen arvioinnin osalta.

Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 7 §:n 1 momentin mukainen velvoite selvittää lastensuojelun tarve koskisi sanamuotonsa mukaan ainoastaan kiireellisen lastensuojelun tarpeen arviointia. Kiireellinen lastensuojelun tarve tulisi säännöksen mukaan arvioida sosiaalityöntekijän toimesta silloin, kun asia on tullut vireille sosiaalihuoltolain 35 §:n tai 35 a §:n mukaisen ilmoituksen perusteella tai kun hyvinvointialueen sosiaalihuollon työntekijä on muutoin tehtävässään saanut tietää mahdollisesti lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta. Ehdotetun lain 7 §:n 2 momentissa säädettäisiin arvioinnin sisällöstä. Ehdotettu sääntely herättää kysymyksiä siitä, turvaako se, että lapsen lastensuojelun tarve arvioidaan oikea-aikaisesti ja riittävällä asiantuntemuksella.

Keskusliitto katsoo, että arviointia koskeva sääntely edellyttää arviointiosaamisen vahvistamista sekä kansallista panostusta yhtenäisen arvioinnin kehittämiseksi. Asiakasnäkökulmasta palvelutarpeen arviointityöskentelyssä korostuu ammattilaisten laaja-alainen asiantuntemus ja osaaminen sekä yksilöllinen ja vuorovaikutukseen pohjautuva työskentelyote.¹ Arviointia voidaan pitää

lastensuojeluprosessissa kriittisenä työvaiheena, joka vaatii sosiaalityöntekijältä hyvää ammatillista tiedollista valmiutta ja taidollista osaamista lapsen ja hänen perheensä kokonaistilanteen jäsentämiseen.²

Lisäksi LSKL esittää nyt esitetyn ratkaisun osalta huolensa seuraavista riskeistä. On hyvin todennäköistä, että uudistuksen mukaan sosiaalihuoltolain asiakkuuteen ohjautuu enemmän aiempaa vaativampia asiakkuuksia, joiden tuen tarpeisiin vastaamiseksi tarvitaan nykyistä enemmän resursseja. Mikäli resurssit ovat riittämättömät, kevyempää mutta pitkäjänteistä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden auttamiseen ei välttämättä ehditä tai pystytä vastaamaan riittävästi.

Mikäli kynnyks lastensuojelun asiakkuudelle muodostuu liian korkeaksi, on olemassa riski, että rajapintatilanteissa olevat lapset ja perheet jäävät vaille tarvitsemaansa apua. Erityisen huolestuttavaa on, että osa vakavista ongelmista, kuten lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa voi jäädä tunnistamatta tai niihin ei puututa riittävän ajoissa. Tällöin lapsen oikeus suojeluun, turvallisuuteen ja riittävään tukeen vaarantuu.

LSKL huomauttaa myös, ettei ole tavatonta, että perhe muuttaa tuen tarpeen arvioinnin aikana tai sosiaalihuollon asiakkuuden aikana toiselle hyvinvointialueelle yksinomaan välttääkseen lapsen tilanteeseen puuttumisen viranomaisten toimesta. Lastensuojelun asiakkuuden kynnyksen nostamisen sekä asian vireilletuloa ja lastensuojelun tarpeen arviointia koskevan ehdotetun sääntelyn myötä ehdotetun uuden lain 16 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus soveltuu aiempaa harvempaan ennaltaehkäisevien ja kotiin vietävien sosiaalihuollon ja palvelujen piirissä olevaan lapseen. Viranomaisten puuttumisen välttämiseksi tapahtuva muutto voi vaarantaa useita lapsen oikeuksia. LSKL näkee vakavan riskin siitä, että useampi lapsi voi jäädä vaille tarvitsemaansa suojelua.

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

LSKL pitää ehdotettua säännöstä määritelmistä (2 §) kannatettavana ja lain soveltamista mahdollisesti selkiyttävänä. Keskusliitto pitää tärkeänä - erityisesti ehdotettuun uuden lain 9 §:ään esitetty yksinkertaistaminen huomioiden -, että lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän määritelmässä viitataan sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain tarkoittamaan sosiaalityöntekijään.

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

Esityksessä ehdotettu pykälä (8 §) lastensuojelun asiakkuuden alkamisesta ja päättymisestä olisi uusi. Se vastaisi osin voimassa olevan lastensuojelulain 27 §:n tarkoitusta, mutta sitä tarkennettaisiin monelta osin ja lisäksi siihen lisättäisiin asiakkuuden päättymistä koskeva sääntely. Pykälä nostaisi asiakkuuden aloituskynnyksen korostamalla lapsen vakavan vaarantumisen uhkaa ja lapsen erityisen suojelun tarvetta.

LSKL katsoo, että ehdotuksella voi olla esityksessä tunnistettuja myönteisiä vaikutuksia lapsen edun toteutumiseen. Keskusliitto näkee ehdotuksella olevan kuitenkin myös mahdollisia kielteisiä vaikutuksia. Asiakkuuden aloituskynnys nousee lähemmäs nykyistä huostaanottokriteeriä, mikä johtaa oletettavasti siihen, että nykyistä harvempi sosiaalihuollon tuen ja sosiaalipalvelujen tarpeessa oleva lapsi tulee lastensuojelun asiakkaaksi. Riskinä voi olla se, että lapsi ei täytä lastensuojelun asiakkuuden kynnystä, mutta ei myöskään saa riittävän intensiivistä tukea sosiaalihuoltolain mukaisista palveluista.

Nyt lausuttavana oleva esitys sekä sosiaalihuoltolakia koskeva esitys jättävät hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille hyvin paljon liikkumavaraa sosiaalihuollon ja lastensuojelun organisoinnin osalta. Kuten esityksessä todetaan (s. 82) asiakkuuden kynnyksen nostamisen vaikutukset olisivat todennäköisesti erilaiset riippuen hyvinvointialueen tavasta organisoida perhesosiaalityö ja lastensuojelu. LSKL näkee sääntelyn riskinä sen, että lapset joutuisivat alueellisesti eriarvoiseen asemaan ja tuen ja palvelujen sisällön määräytymiseen vaikuttaisi esimerkiksi hyvinvointialueen taloudellinen tilanne.

LSKL kiinnittää huomiota myös sosiaalihuoltolain muuttamista koskevassa esityksessä tehtyihin ehdotuksiin kirjaamisen keventämisestä. Keskusliitto korostaa, että sosiaalihuoltolain mukaisessa asiakkuudessa tehtyjen kirjausten on mahdollistettava hyvinvointialueen organisointitavasta riippumatta riittävä perusta lapsen lastensuojelun tarpeen arvioimiseksi.

LSKL pitää hyvänä ehdotusta, että asiakkuus voi alkaa, jos lapsi tai hänen huoltajansa tai vanhempansa eivät ota vastaan sosiaalihuoltolain mukaista tukea tai palveluja lapsen ilmeisestä suojelun tarpeesta huolimatta ja lapsi tarvitsee lain mukaisia toimenpiteitä. LSKL katsoo, että asiakkuuden aloittaminen ei kuitenkaan itsessään ratkaise niitä käytännön haasteita, joita kohdataan pyrkimyksissä toteuttaa lastensuojelun toimenpiteitä silloin, kun lapsen huoltaja tai huoltajat eivät suostu avohuollon tukitoimiin. Onko lapselle ja esimerkiksi lähivanhemmalle mahdollista järjestää avohuollon tukitoimena sosiaalihuoltolain 3 luvussa tarkoitettuja sosiaalipalveluja, mikäli toinen huoltaja tai joku huoltajista lapsen edustajana ei niihin suostu? Mikäli kumpikin huoltaja kieltää yksinomaan lapselle järjestettävän sosiaalipalvelun, voiko lapsen tarvitsemaa palvelua järjestää huoltajien suostumuksesta riippumatta lapsen niin halutessa? LSKL pitää tärkeänä, että sääntelyä selkiytettäisiin tältä osin.

Kuten esityksessä todetaan, lastensuojeluun liittyy jo nykyiselläänkin negatiivisia ja leimaavia asenteita, ja kynnyksen nostaminen voi pahimmillaan vahvistaa lastensuojelun asiakkaiden kokemaa stigmaa. Keskusliiton selvityksen³ mukaan lastensuojelun asiakkaat kohtaavat yhteiskunnassamme monenlaisia ennakkoluuloja jo nykyisellään. Asiakkuuteen liittyvä stigma voi monin tavoin heikentää asiakkaiden hyvinvointia pitkälläkin aikavälillä ja ohjata heidän elämänsä kulkuaan negatiivisin tavoin. Stigma ja häpeä myös estävät ihmisiä pyytämästä apua ajoissa. Jos kynnys lastensuojelun asiakkuudelle nousee, voi kokemus epäonnistumisesta vahvistua entisestään, ja kynnys avun hakemiselle nousta yleisesti.

Esityksessä ehdotetaan uutta säännöstä lastensuojelun asiakkuuden päättymisestä. Ehdotetun 8 §:n 4 momentin mukaan asiakkuus päättyy, kun hyvinvointialueen toimivaltainen sosiaalityöntekijä toteaa, että lastensuojelun järjestämiselle ei ole tarvetta. Keskusliiton näkemyksen mukaan ehdotus ja sen korostaminen, että lastensuojelu on luonteeltaan määräaikainen palvelu, voi johtaa lapsen edun vastaiseen asiakkaiden siirtelyyn ja työntekijävaihdoksiin. LSKL katsoo, että pidempikestoinen lastensuojelullinen luottamukseen perustuva työskentely voi joissakin tilanteissa olla lapsen etu ja ennaltaehkäistä raskaampien palvelujen tarvetta, toisin kuin siirto sosiaalihuoltolain mukaiseen asiakkuuteen. Katsomme, että lastensuojelun asiakkuutta ei tulisi päättää, jos se ei ole lapsen edun mukaista.

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Muutoksena nykytilaan (lastensuojelulain 13 b §) uuden lain 9 §:n 1 momenttia yksinkertaistettaisiin poistamalla maininta siitä, että lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee olla sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa tarkoitettu sosiaalihuollon ammattihenkilö. LSKL viittaa tältä osin yllä kohdassa 4 todettuun siitä, että viittauksen sisällyttäminen määritelmäsäännökseen on tärkeää.

Lisäksi 9 §:n 3 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta poiketa asiakasmitoituksesta. Ehdotuksen mukaan poikkeustilanteissa asiakasmäärä voitaisiin tilapäisesti ylittää, jos se on välttämätöntä lapsen edun turvaamiseksi.

LSKL pitää hyvänä, että asiakasmitoitus on säilynyt ehdotuksessa. LSKL kuitenkin toteaa, että 30 asiakkaan mitoitus työskenneltäessä erityistä suojelua tarvitsevan lapsen sekä hänen perheensä kanssa voi olla riittämätön. Liian suuri asiakasmäärä voi johtaa siihen, että lasten tuen ja palvelujen saanti viivästyy ja lastensuojelun sosiaalityön laatu kärsii. Viime sijassa tämä voi johtaa kodin ulkopuolisten sijoitusten lisääntymiseen.

Lastensuojelun työntekijäkohtaisen asiakasmäärän rajaamista 25 asiakkaaseen suositeltiin jo vuonna 2019 julkaistussa Lastensuojelun laatusuosituksessa.⁴ Vaikka asiakasmitoitus toteutuu hyvinvointialueilla yhä paremmin, keskimääräisen asiakasmäärän ollessa 26, ylittyi lokakuussa 2025 enimmäismäärä 14 hyvinvointialueella.⁵

Asiakasmäärällä on huomattava vaikutus sosiaalityön sisältöön ja laatuun. Esimerkiksi systeemisen lastensuojelun toimintamallin pilotointia koskevan valtakunnallisen arvioinnin⁶ mukaan keskeinen este systeemisen mallin soveltamiselle olivat suuret asiakasmäärät. Pilotoinnin aikana vastaajien asiakasmäärä oli noussut keskimäärin 37 asiakkaaseen, minkä lisäksi useimmilla työntekijöistä oli myös sosiaalihuoltolain mukaisia asiakkaita. Keskusliiton selvityksestä ilmenee, että myös työntekijät kaipaavat enemmän aikaa lasten ja nuorten kohtaamiseen ja työskentelyyn heidän kanssaan.⁷

Jos kynnys lastensuojelun asiakkuudelle nousee, tulee lastensuojelussa olevien asiakkaiden tilanteet lähtökohtaisesti olemaan nykyistä haastavampia. LSKL näkee asiakasmitoituksesta poikkeamisen työn laatua ja asiakasturvallisuutta mahdollisesti vaarantavana tekijänä. Vuotta 2023 koskevan hyvinvointialuekyselyn tulosten8 mukaan yhdennettyä lastensuojelutyötä (avo-, sijais- ja jälkihuolto) tekevistä sosiaalityöntekijöistä kolmasosa arvioi, että sopiva asiakasmäärä olisi 0–20. Vastauksista kävi ilmi, että lastensuojeluasiakkuudet näyttäytyivät vaativimmilta ja niihin tarvitaan aikaresursseja.

”No, varmaan ehkä, ehkä ymmärtää, että se semmonen luottamus ja asioista puhuminen myös niin kun vaatii, vaatii aikaa ja tietynlaista turvallisuuden kokemusta. Niin mun ois ehkä pitänyt saada, tai jos mulla olis ollu sellasta, niin sekin ois ehkä vaikuttanu asiaan.” – Haastateltu nuori9

LSKL korostaa, että lapsen osallistuminen ja mahdollisuus vaikuttaa omaan asiaansa edellyttää turvallista ilmapiiriä ja luottamuksellista sekä vastavuoroista suhdetta aikuisiin. Lapsen osallistumisen takaaminen edellyttää, että työntekijöillä on riittävästi aikaa kohtaamiseen.

LSKL katsoo, että ehdotettu mitoituksesta poikkeamisen mahdollistaminen voi johtaa merkittävään heikennykseen asiakkaiden ja vastuusosiaalityöntekijöiden näkökulmasta. Ehdotus saattaa aiheuttaa käytännössä myös tulkinnanvaraisuuksia, mikä voi johtaa siihen, ettei yhdenvertaisuus lastensuojelun sosiaalityön laadussa kansallisesti toteudu. LSKL katsoo, että mikäli mitoituksesta poiketaan, asiakasmäärä ei saa muodostua kohtuuttoman suureksi.

Lopuksi korostamme, että mahdollisuus mitoituksesta poikkeamiseen ei saa johtaa siihen, että asiakasmäärästä poikkeamisesta tulee jatkuvaa taloudellisten syiden ja säästöpainoiden vuoksi. LSKL pitää tärkeänä, että sääntelyn soveltamista ja sen vaikutuksia seurataan lain voimaantulosta lähtien.

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Ehdotetun lain 10 § lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä olisi uusi. Pykälään koottaisiin lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän keskeiset ydintehtävät. LSKL lähtökohtaisesti kannattaa ehdotusta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän 10 §:ään säädetyistä tehtävistä. Esitämme kuitenkin alla olevat huomiot ja toteamme, että säännös voi olla käytännössä osittain myös hämmentävä, sillä se ei sisältäisi tyhjentävää luetteloa vastuusosiaalityöntekijän tehtävistä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan vastuusosiaalityöntekijän tehtävänä olisi vastata lastensuojelun asiakkuudessa olevan lapsen tuen tarpeeseen ensisijaisesti sosiaalityöllä. LSKL katsoo, että tehtävästä säätäminen ehdotetulla tavalla osaltaan vahvistaisi ja syventäisi lastensuojelun suhdeperusteista työtä, mikä on tavoiteltavaa. Säännös korostaisi sosiaalityön roolia

keskeisimpänä ja ensisijaisena lapselle annettavana tukimuotona sekä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ammatillista vastuuta tuen toteuttamisessa. LSKL pitää kuitenkin erittäin tärkeänä, että asiakasmitoituksen riittävyttä, asiakasmitoituksesta poikkeamista sekä vastuusosiaalityöntekijöiden tosiasiallisia mahdollisuuksia vastata tuen tarpeeseen sosiaalityöllä seurataan lain voimaantulosta lähtien. Viittaamme tältä osin lausuntopyynnön kohdassa 6 esitettyihin huomioihin.

Kuten Keskusliitto on sosiaalihuoltolain muuttamista koskevassa lausunnossaan todennut, sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen säätäminen ensisijaiseksi sosiaalihuollon tueksi sisältää riskin siitä, että sosiaalityöllä ja sosiaaliohjauksella pyritään säästösyistä vastaamaan asiakkaan tarpeisiin niissäkin tilanteissa, kun asiakas tarvitsisi tosiasiallisesti sosiaalipalvelua tai avohuollon tukitoimia. Sosiaalityön, sosiaaliohjauksen sekä palvelujen tarve tulee aina arvioida lapsen ja perheen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Taloudelliset syyt eivät saa toimia arviointiperusteena.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan vastuusosiaalityöntekijän tehtävä olisi johtaa lapsen asiakasprosessia kokonaisuutena lapsen edun ensisijaisuus ja osallisuus huomioiden. LSKL pitää lapsen edun ensisijaisuuden ja osallisuuden korostamista lastensuojelun asiakasprosessin johtamisessa kannatettavana ja tärkeänä osana lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävää, päätöksentekoa ja työskentelyä.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan vastuusosiaalityöntekijän tehtävänä olisi varmistua siitä, että lapselle haetaan hänen tarvitsemansa muut kuin tässä laissa tarkoitetut tukitoimet ja palvelut. LSKL kannattaa vastuusosiaalityöntekijän tehtävän selkiyttämistä toimivaltaansa kuulumattomien palvelujen hakemista koskien.

LSKL pitää myös hyvänä, että säännöksessä korostettaisiin vastuusosiaalityöntekijän tehtävää monialaisen yhteistyön tekemiseksi lapsen asiassa (1 momentti 4 kohta). LSKL on yhtä mieltä esityksen perustelujen kanssa siitä, että lastensuojelun asiakkaana olevien lasten tilanteet ovat usein monimutkaisia ja edellyttävät eri asiantuntijoiden yhteistyötä ja yhteisen ymmärryksen rakentamista lapsen ja perheen kanssa.

LSKL toteaa, että 10.1 §:iin ehdotettu 7 kohta tehtävästä luoda edellytyksiä kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen perheen jälleenyhdistämiselle on sinänsä kannatettava. Katsomme kuitenkin, että esityksessä tulisi avata edellytysten luomisen tapojen arvioinnissa lapsen edun ja ihmissuhteiden pysyvyyden merkitystä.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin ehdotetun lain 25 §:ään lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän päätösvalan osalta. Keskusliitto esittää yleisesti huomioida vastuusosiaalityöntekijän päätösvaltaa ja tehtäviä koskevasta sääntelystä lausuntopyynnön kohdassa 10.

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

Ehdotetun uuden lain 13 § terveydenhuollon erityisistä velvollisuuksista vastaisi asiallisesti pääasiassa voimassa olevan lain 15 §:ää. Pykälää kuitenkin täsmennettäisiin vastaamaan ehdotettua lastensuojelun ja lastensuojelun asiakkuuden määritelmää, jonka takia maininta lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta poistettaisiin. Ehdotetun säännöksen mukaan hyvinvointialueen terveydenhuollon toimintayksikön olisi annettava lastensuojelulle asiantuntija-apua ja tarvittaessa järjestettävä lapsen tutkimus sekä hoito- ja terapiapalveluja lapselle. Lasten tarvitsemat seksuaalisen hyväksikäytön tai pahoinpitelyn epäilyn selvittämiseen liittyvät palvelut olisi järjestettävä kiireellisinä.

LSKL pitää hyvänä, että sääntely terveydenhuollon erityisistä velvollisuuksista ehdotuksen mukaan säilyisi. Kuten esityksessäkin todetaan (s. 70), lastensuojeluviranomaisten yhteistyö terveydenhuollon viranomaisten kanssa on usein välttämätöntä yksittäisen lapsen edun ja tarpeiden kokonaisvaltaiseksi turvaamiseksi.

Kiinnitämme huomiota kuitenkin siihen, että esityksessä ehdotetun lastensuojelun asiakkuuden kynnyksen nostamisen myötä säännös ei soveltuisi yhä useampaan sosiaalihuoltoon ja sosiaalipalveluja tarvitsevaan lapseen. Keskusliiton näkemyksen mukaan esitysten jatkovalmistelussa tulisi arvioida esitysten yhteisvaikutukset tarkemmin tältä osin.

Viittaamme sosiaali- ja terveydenhuollon yhteensovittamisen osalta myös sosiaalihuoltolain muuttamista koskevaan lausuntoomme. LSKL ei kannata kasvatusta ja perheneuvontaa koskevan palvelusäännöksen kumoamista. LSKL pitää välttämättömänä, että sosiaalityön, psykologian ja lääketieteen sekä muiden asiantuntijoiden monialainen työskentely olisi ehdotettua velvoittavampaa sosiaalihuoltolain mukaisissa asiakkuuksissa.

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

LSKL kannattaa ehdotusta siitä, että hyvinvointialueen toimivaltainen viranhaltija voisi jatkossa antaa luvan lasta koskevaan lääkärin tai muun asiantuntijan suorittamaan tutkimukseen, jos edellytykset sille täyttyvät. Kannatamme myös sitä, että säännöksessä täsmennettäisiin sen soveltuvan myös lastensuojelun asiakkuuden aikana.

Keskusliiton näkemyksen mukaan lääkärin tai muun asiantuntijan suorittama tutkimus voi olla olennainen lastensuojelun tarpeen selvittämisessä tai esimerkiksi huostaanoton edellytysten arvioinnissa. Keskusliitto yhtyy esityksessäkin esitettyyn näkemykseen hallinto-oikeusprosessin hitaudesta ja kankeudesta. Prosessiliitännäiset syyt ovat saattaneet tosiasiaa osittain estää

säännöksen soveltamista. LSKL katsoo, että ehdotus voikin johtaa aiempaa useammin tarvittaviin lupiin.

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosäätelyä?

Osittain

Perustelut tiiviisti

LSKL toteaa, että esityksen perusteella on yleisesti ottaen vaikea muodostaa selkeää kokonaiskuvaa siitä, mitkä tehtävät poistuisivat lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vastuulta ja miltä osin joustomahdollisuudet päätöksenteko-oikeuksiin ja –velvollisuuksiin lisääntyisivät. Tästä syystä ehdotusten vaikutusten arviointi on hyvin vaikeaa. Pidämme tärkeänä täsmentää esitystä ja täydentää ehdotusten vaikutusten arviointia jatkovalmistelussa.

Yllä todetusti lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä ehdotetaan uutta säännöstä. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä säädettäisiin kuitenkin muuallakin laissa. Vastuusosiaalityöntekijän tehtäviin kuuluisi jatkossakin esimerkiksi valmistella huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevat asiat (ehdotetun lain 51, 53 ja 57 §), yhteydenpidon rajoittaminen (ehdotetun lain 91 §) sekä erityisen huolenpidon jakso (ehdotetun lain 80 §). Vastuusosiaalityöntekijä tekisi jatkossa myös päätöksen yli seitsemän vuorokautta kestävästä liikkumisvapauden rajoittamisesta (ehdotetun lain 98.2 §). Säätelyä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän velvoitteista ja tehtävistä olisi ainakin myös ehdotetun lain 33–34, 62–64 ja 109 §:ssä. Vastuusosiaalityöntekijällä olisi myös uusia (HE 149/2025 vp esitetyn mukaisia) tehtäviä ja velvoitteita (esimerkiksi ehdotetun lain 80–81, 84 ja 86 §:ssä). Uutena säädettäisiin myös lapsen tutkimista koskevan luvan valmistelusta (ehdotetun lain 26 §).

Vastuusosiaalityöntekijän päätösvallasta säädettäisiin ehdotetun uuden lain 25 §:ssä, jonka mukaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijä tai muu hyvinvointialueen toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija tekisi päätöksen: 1) 69 §:n 1 momentissa tarkoitettua aineen tai esineen poisottamisesta silloin, kun lapsi on sijoitettuna perhehoitoon; 2) 7 luvussa tarkoitettua avohuollon tukitoimesta; 3) 44 §:n 3 momentissa tarkoitettua lapsen sijoittamisesta vankeusrangaistustaan suorittavan tai tutkintavankeudessa olevan vanhempansa luo vankilan perheosastolle Rikosseuraamuslaitosta kuultuaan; 4) 80 §:n 3 momentissa tarkoitettua erityisen huolenpidon jakson lopettamisesta; ja 5) 94 §:n 4 momentissa tarkoitettua lähetyksen luovuttamatta jättämisestä.

LSKL huomauttaa, että säännöksen 5 kohdassa on mitä ilmeisemmin tarkoitus viitata uuden lain 95 §:n 4 momenttiin.

Kuten olemme edellä todenneet, katsomme, että ehdotetut säännökset vastuusosiaalityöntekijän päätösvallasta ja tehtävistä sellaisinaan voivat käytännössä olla osittain hämmentävät, sillä kyseisissä säännöksissä ei jatkossakaan säädettäisi tyhjentävästi vastuusosiaalityöntekijän päätösvallasta ja tehtävistä.

LSKL pitää sinänsä järkevänä, että esimerkiksi lähetyksen luovuttamatta jättäminen ei olisi yksinomaan vastuusosiaalityöntekijän päätösvallassa, vaan päätöksen voisi esimerkiksi vastuusosiaalityöntekijän virka-ajan ulkopuolella tehdä muukin hyvinvointialueen toimivaltainen viranhaltija. Yllä todetusti pidämme esityksen ja vaikutusten arviointien täsmentämistä kuitenkin tärkeänä.

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Esityksessä ehdotetun uuden lain 32 §:n 2 momentin mukaan edunvalvojalla on oikeus saada korvaus tarpeellisista kuluistaan sekä tehtävänsä laatuun ja laajuuteen nähden kohtuullinen palkkio. Kulujen korvaamisesta ja palkkion suuruudesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Sääntelyn tavoitteena on, että palkkiot määräytyisivät nykyistä yhdenmukaisemmin ja lastensuojelun edunvalvonnan kustannusten hallinta mahdollistuisi nykyistä paremmin.

LSKL pitää palkkioiden yhdenmukaistamista sinänsä hyvänä. Pidämme kuitenkin tärkeänä arvioida jatkovalmistelussa, mikä merkitys sääntelyllä voi olla eri koulutustaustan ja kelpoisuuden omaavien edunvalvojien saatavuudelle. LSKL pitää tärkeänä turvata, että palkkioiden rajaaminen ja yhdenmukaistaminen valtioneuvoston asetuksella ei johda pätevien ja eri alan asiantuntemusta omaavien edunvalvojien saatavuuden vähenemiseen.

Ehdotettuun 31 §:ään ei esitetä sääntelyä edunvalvojan koulutustaustasta, vaan koulutustaustan sopivuuden arviointi jäisi lain soveltajan tapauskohtaisen harkinnan varaan. Säännöskohtaisten perustelujen mukaan joissakin asioissa juristitaustainen edunvalvoja voisi olla tarpeellinen, kun taas toisissa olisi painoa asetettava enemmän kyvyllä olla vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Lisäksi perusteluissa viitataan säännöksen alkuperäisiin perusteluihin (HE 252/2006 vp, s. 134–135) edunvalvojan valintaa koskien.

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta sääntelykokonaisuudesta?

LSKL pitää kannatettavana ehdotusta selkiyttää hyvinvointialueen velvoitetta hakea edunvalvojaa käyttämään huoltajan sijaan lapsen puhevaltaa lastensuojeluasiassa (ehdotettu 30 §). Huomautamme kuitenkin, että esityksen valmistelun aikataulu ei ole mahdollistanut arvioida ja valmistella kustannusvastuun siirtoa pois hyvinvointialueilta (HE-luonnos, s. 94–95). LSKL yhtyy esityksessä ilmi tuotuun ongelmallisuuteen siinä, että sama taho vastaa edunvalvojan hakemisesta ja kustannuksista ja pidämme vaihtoehtoisten toteutustapojen selvittämistä tärkeänä.

Kuten LSKL on yllä todennut, on valitettavaa, että valmistelun aikataulu on ollut niin kiireinen, ettei tarpeellisia uudistuksia ole voitu arvioida ja valmistella samassa yhteydessä.

LSKL pitää lapsen edun toteutumisen kannalta hyvänä, että edunvalvojan hakemisen perusteisiin lisättäisiin huoltajan passiivisuus lapsen puhevallan käytössä. Kannatamme myös ehdotusta säätää siitä, ettei edunvalvojaksi voi määrätä henkilöä, jolla on tai voisi olla eturistiriita lapsen kanssa ja että edunvalvojaksi määräämisen edellytyksenä olisi rikosrekisteriotteen toimittaminen käräjäoikeuden nähtäväksi.

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

LSKL pitää sinänsä kannatettavana, että esityksessä ehdotetaan säilytettäväksi nykyisen voimassa olevan lastensuojelulain 20 § ja 21 § sisällöt koskien lapsen mielipiteen selvittämistä ja kuulemista ja lapsen puhevallan käyttöä.

LSKL kuitenkin muistuttaa YK:n lapsen oikeuksien komitean Suomelle vuonna 2023 antamista loppupäätelmistä, joissa komitea pani merkille, ettei lasten näkemyksiä oteta järjestelmällisesti huomioon heitä koskevassa päätöksenteossa ja että lastensuojelulain mukaan vain 12 vuotta täyttäneellä lapsella on virallisesti mahdollisuus tulla kuulluksi. Komitea suositteli Suomea takaamaan, että kaikki lapset voivat ilmaista mielipiteensä ja tulla kuulluksi kaikessa heitä koskevassa päätöksenteossa, tuomioistuimissa ja hallintomenettelyissä edellyttämättä vanhemman tai huoltajan suostumusta, kiinnittäen erityistä huomiota päätöksentekoon, joka koskee muun muassa suojelutoimenpiteiden toteuttamista sijaishuollossa ja sosiaalipalveluja.¹⁰

Vaikka lapsen mielipiteen selvittämistä koskeva säännös ei sisällä ikärajaa, esityksenkin mukaan (s. 36) lapsen oikeus osallistua ja vaikuttaa omiin asioihinsa ei kuitenkaan aina käytännössä tapahdu. LSKL sinänsä yhtyy siihen, että lapsen osallisuuden vahvistaminen edellyttää toimintakäytäntöjen kehittämistä ja muuttamista, mutta pidämme tärkeänä, että lainsäädäntö takaa lapsen osallistumisen lapsen iästä riippumatta (LOS 5 ja 12 artiklat).

”Mm... No, siis varmaan ihan konkreettisesti se, että mun annetaan puhua niissä neuvotteluissa, mun annetaan kertoa, miltä musta tuntuu, ja mitä mieltä mä oon. Ja mitä mä ajattelen. Ja otetaan se ihan, ihan sellasena, että parhaassa tapauksessa ei niin kun lähetä mitenkään enää kyseenalaistamaan mitään, mitä mä oon sanonu, vaan otetaan se vastaan yhtenä mielipiteenä kaikkien muiden siinä palaverissa olevien mielipiteiden joukossa, ettei se, mitä mä sanon, oo yhtään vähäpätöisempää kun se, mitä sosiaalityöntekijä sanoo, tai ohjaaja sanoo. Se on ihan niin kun parhaassa tilanteessa.” – Haastateltu nuori¹¹

Lastensuojelun Keskusliiton selvityksen¹² mukaan nuorille osallisuus näyttäytyy ensiarvoisen tärkeänä kokemuksena. Vahvimmin lasten osallisuuden kokemusta ovat heikentäneet kokemukset siitä, että ”ei uskota eikä oteta todesta”. Osattomuuden tunnetta kuvailtiin useasti myös niin, että päätökset ovat olleet tehtynä ennen palaveria. Selvityksen mukaan nuoret painottavat tarvetta kuulla aina lasta heti alkuvaiheessa ja ilman vanhempia, useamman kerran, kunnioittavasti ja inhimillisesti kohdaten.

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Lapsen tapaaminen ja lapsen asiassa pidettävä neuvottelu (34 ja 37 §)

LSKL kannattaa ehdotettua täsmennystä 34 §:n 1 momenttiin siitä, että tapaamisten osalta – esimerkiksi tapaamisten tarpeelliseksi tiivistämiseksi – olisi huomioitava myös lapsen tilanne. Lisäksi LSKL pitää hyvänä, että lapsen tapaamista koskevan säännöksen perusteluissa selkiytetään veloitetta toteuttaa tapaamiset pääsääntöisesti läsnätapaamisina. Sääntely edistäisi osaltaan lapsen osallistumisen toteutumista.

LSKL kannattaa myös 37 §:n 2 momentin mukaista ehdotusta edellyttää, että lapsen asiakirjoihin olisi kirjattava perustelut, miksi lapsi, lapsen vanhempi, huoltaja tai muu lapsen hoidosta ja huolenpidosta vastaava henkilö ei ole osallistunut neuvotteluun.

35 § asiakassuunnitelma

Säännöstä ehdotetaan lisäksi yhdenmukaistettavaksi vastaamaan osin sosiaalihuoltolain 39 §:ää. Muutoksen tarkoituksena olisi yhtenäistää asiakassuunnitelmien rakennetta ja varmistaa, että lastensuojelussa käytettävät suunnitelmat perustuvat samoihin tietosisältöihin ja periaatteisiin kuin sosiaalihuollon muissa palveluissa.

LSKL kannattaa ehdotusta säännöksen yhdenmukaistamisesta sosiaalihuoltolain 39 §:n kanssa. LSKL pitää tärkeänä, että asiakassuunnitelmien rakennetta yhtenäistetään ja että lastensuojelussa käytettävät suunnitelmat perustuvat samoihin tietosisältöihin ja periaatteisiin kuin sosiaalihuollon palveluissa. Yhtenäinen sääntely tukee suunnitelmallista työskentelyä, vahvistaa asiakkaiden yhdenvertaista kohtelua eri palveluissa sekä helpottaa asiakkaiden siirtymiä lastensuojelusta muihin sosiaalihuollon palveluihin.

Asiakassuunnitelma on yhdessä asiakkaan kanssa laadittava, keskeinen työväline. LSKL painottaa, että asiakassuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista on seurattava tiiviisti, ja suunnitelmaa on päivitettävä viivytyksettä lapsen tilanteen muuttuessa.

Ehdotuksen mukaan pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun sijoitetun lapsen asiakassuunnitelma tulisi tarkistaa vähintään neljän kuukauden välein. LSKL katsoo, ettei määrääjain tapahtuva tarkistaminen yksin riitä, vaan lapsen tilannetta, tuen tarvetta ja mahdollisten rajoitustoimenpiteiden käyttöä tulee arvioida jatkuvasti ja lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden.

36 § hoito- ja kasvatussuunnitelma

Esityksessä ehdotetaan, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä ei jatkossa olisi roolia lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelman laatimisessa. Suunnitelmaa ei myöskään enää toimitettaisi erikseen lapsen vastuusosiaalityöntekijälle. Suunnitelman tarkoituksena olisi havainnollistaa asiakassuunnitelmaan kirjatut tavoitteet ja kuvata yksityiskohtaisesti, miten lapsen tarpeisiin vastataan turvaten lapsen hyvä kohtelu. Hoito- ja kasvatussuunnitelma olisi olennainen myös kuntouttavan suljetun laitospalvelun sisällön täsmentämiseksi (ehdotetun lain 83 §).

LSKL toteaa, että esityksestä ei ilmene perusteluja sille, miksi vastuusosiaalityöntekijän rooli suunnitelman laatimisessa poistuisi eikä sille, miksi suunnitelmaa ei jatkossa tulisi toimittaa vastuusosiaalityöntekijälle. Esitystä tulisi tältä osin täydentää.

38 § lapsen läheisverkoston kartoittaminen

Säännös vastaisi pääosin voimassa olevan lastensuojelulain 32 §:ää. Säännöksen 3 momentissa kuitenkin tarkennettaisiin lasta yksityiskodissa hoitavien perheiden asemaa kustannusten korvausten osalta. Ehdotuksen mukaan henkilölle, jolle on uskottu lapsen huolto lapsen vanhempien ohella tai sijasta ja jonka luona lapsi asuu, tulee turvata perhehoitolain 16 §:n 3 momentissa tarkoitettut edellytykset lapsen hoitamiseksi ja kasvattamiseksi.

LSKL kannattaa ehdotettua kustannusten korvaamisen täsmentämistä. Kiinnitämme kuitenkin huomiota siihen, että perhehoitolain 16 §:n 3 momentti edellyttää palkkion ja korvausten maksamisen lisäksi, että lasta hoitavalle henkilölle järjestetään tarvittaessa myös perhehoitolain 10 §:ssä tarkoitettuja palveluja ja tukitoimia. Perhehoitolain 10 § koskee perhehoitajan ja hyvinvointialueen välistä toimeksiantosopimusta ja aiheuttaa Keskusliiton näkemyksen mukaan epäselvyyksiä siitä, mitä palveluja ja tukitoimia oheis- tai sijaishuoltajalle tulisi säännöksen nojalla järjestää.

Niin kutsutuissa läheisverkostoratkaisuissa (oheis- tai sijaishuoltajuus sekä lastensuojelulain mukainen sijaishuolto) on todettu esiintyvän tuen tarvetta. 13 LSKL korostaa, että lapsen oikeuksien toteutumisen näkökulmasta on keskeistä varmistaa, että kaikissa kodin ulkopuolisissa hoivajärjestelyissä sekä lapsen että lasta hoitavan läheisen aikuisen asema, tuki ja oikeusturva ovat riittävästi turvattuja.

Lopuksi LSKL toteaa, että läheisverkoston kartoittamattajättämistä koskeva sääntely on osin epäselvää ja voi aiheuttaa tulkinnanvaraisuuksia. Säännöksen mukaan jatkossakin selvittäminen

voitaisiin jättää tekemättä, jos sitä ei asian kiireellisuuden tai muun perustellun syyn vuoksi ole tarpeen tehdä. Toisaalta ehdotetun 50 §:n mukaan huostaanoton ja kodin ulkopuolisen sijoituksen yhtenä edellytyksenä olisi, että 38 §:ssä tarkoitettu läheisverkostosijoitus ei olisi mahdollinen ja lapsen edun mukainen. LSKL katsoo, viitaten myös alla kohdassa 16 esitettyihin huomioihin, että tarkoituksenmukaista tapaa säätää lapsen läheisverkostosijoituksen tai –ratkaisun ensisijaisuudesta tulisi vielä tarkemmin arvioida.

40 § asioiden kirjaaminen

Ehdotetun 40 §:n mukaan velvollisuudesta asiakastietojen kirjaamiseen säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 17 §:ssä. Edelleen 40 §:ssä säädettäisiin, että mainitussa pykälässä velvoitetun henkilön on merkittävä lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin lapsen asiakkuuden alkamisesta lähtien kaikki lapsen erityisestä suojelusta annetun lain mukaisten toimenpiteiden järjestämisen, suunnittelun, toteuttamisen, seurannan ja valvonnan turvaamiseksi olennaiset ja riittävät tiedot.

Sosiaalihuoltolain muuttamista koskevassa esityksessä ehdotetaan asiakastietolain 17 §:ää muutettavaksi siten, että jatkossa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön ja palvelun antamiseen osallistuvan muun henkilön tulee kirjata asiakasasiakirjoihin asiakkaan palvelun ja potilaan hoidon järjestämisen, suunnittelun, toteuttamisen, seurannan ja valvonnan turvaamisen kannalta olennaiset ja riittävät tiedot. Voimassa oleva lastensuojelulain 33 § edellyttää kirjaamaan tarpeelliset tiedot.

LSKL korostaa, että asiakasasiakirjat muodostavat keskeisen perustan työskentelylle, päätöksenteolle, muutoksenhauille ja laillisuusvalvonnalle. Mikäli kirjaukset jäävät puutteellisiksi tai valikoiviksi, voi tämä vaikeuttaa päätösten perustelujen arviointia sekä lapsen ja hänen huoltajiensa tosiasiallisia mahdollisuuksia hakea muutosta tai valvoa oikeuksiensa toteutumista. Kirjaamisen tulee turvata lapsen oikeus tehokkaaseen oikeussuojaan.

LSKL huomauttaa, että vuosien suunnittelu- ja toteutustyön tuloksena Kanta-palvelujen käyttöönotto on vasta alkanut tai alkamassa sosiaalihuollon osalta. Sosiaalihuollon asiakastietovarannan toiminnallisuuksiin sisältyy rakenteisten asiakirjojen tallentaminen. Rakenteiset asiakirjat noudattavat yhtenäisiä sosiaalihuollon asiakirjarakenteita, jotka on julkaistu Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Sosmeta-palvelussa. LSKL katsoo, että kirjaamisvelvoitteen keventämisen sijaan kirjaamisen tehostaminen esimerkiksi rakenteista kirjaamista kehittämällä voisi vähentää kirjaamiseen käytettävää työaikaa asiakasturvallisuuden paremmin takaavalla tavalla.

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

Ei

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Lastensuojelun Keskusliitto on aiemmissa lausunnoissaan korostanut, että lastensuojelun avohuollon tulisi säilyä lastensuojelulaissa omana selkeänä kokonaisuutenaan. Nyt ehdotetun esityksen myötä lapsen erityisestä suojelusta annetun lain piiriin jäisi kuitenkin vain murto-osa nykyisistä avohuollon tukitoimista. Valtaosa kotiin vietävistä ja ennaltaehkäisevistä sosiaalipalveluista siirtyisi sosiaalihuoltolakiin, jossa säädettäisiin muun muassa ehdotetusta lapsiperhepalvelusta, jonka sisällöllinen määrittely jäisi pitkälti hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin harkintavaltaan.

Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain mukaisiin avohuollon tukitoimiin kuuluisi jatkossa subjektiivisen oikeuden piiriin kuuluva toimeentulotuen ja asumisen turvaaminen sekä sen lisäksi sosiaalityö ja sosiaaliohjaus, sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut, ympärivuorokautinen perhekuntoutus ja taloudellinen tuki. Sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja olisivat esimerkiksi lapsiperheen kotipalvelu, lapsiperhepalvelu, vertaisryhmätoiminta, tukihenkilö ja tukiperhe.

Edelleen ehdotetun 43 §:n mukaan lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömänä avohuollon tukitoimena on järjestettävä myös lapsen taloudellista ja muuta tukemista koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä.

LSKL kiittää sosiaali- ja terveysministeriötä Keskusliiton avohuoltoa koskevaan selvitykseen¹⁴ perehtymisestä. Selvityksen osalta lisäämme kuitenkin, että sen perusteella yksi keskeinen avohuollon työntekijöiden esiin nostama haaste lasten ja perheiden tilanteisiin vastaamiseksi on koskenut hyvinvointialueiden käytäntöjä ja ohjeistuksia palvelujen myöntämisessä. Selvityksen mukaan (s. 56) ammattilaiset ovat kuvanneet arkea, jossa lapsen edun mukaisia palveluja ei voida tarjota ilman lupaa. Ammattilaiset toivat vastauksissaan esiin esimerkkejä myös ohjeistuksista koskien sitä, ettei asiakkaille saisi kertoa heille kuuluvista palveluista.

LSKL on erittäin huolestunut siitä, mihin palveluja koskeva väljempi sääntely ja palvelujen toissijaisuus suhteessa sosiaalihuollon ammatilliseen asiantuntijatyöhön yhdessä hyvinvointialueiden nykyisten ja tulevien säästöpainneiden kanssa johtavat lapsen edun ja oikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Keskusliiton näkemyksen mukaan riskinä on lasten eriarvoistuminen, ennaltaehkäisevien palvelujen myöntämisen kriteerien kiristyminen lapsen edun vastaisesti sekä palvelujen tosiasiallinen supistuminen ja laadun ja vaikuttavuuden heikkeneminen. Samalla on olemassa riski, että lapsen erityisen suojelun tarve ei tule riittävän ajoissa tunnistetuksi eikä siihen vastata tarkoituksenmukaisilla lastensuojelun palveluilla.

LSKL katsoo, että nyt lausuttavana oleva esitys sekä sosiaalihuoltolain muuttamista koskeva esitys yhdessä sisältävät riskin siitä, että lastensuojelun asiakkuuden kynnyksen ajankohtaisesti ylittävät lapset jäävät vaille lastensuojelun sosiaalityön osaamista ja tarvitsemaansa intensiivistä palvelua. Vaikka lapsi jäisi lastensuojelun asiakkaaksi uuden lain nojalla, on olemassa riski siitä, että

lapsiperhepalveluna ei järjestetä vastaavanlaista tehostettua palvelua kuin mitä tällä hetkellä järjestetään.

LSKL katsoo, että ehdotus voi johtaa siihen, että lasten ja perheiden monialainen, pitkäjänteinen lastensuojelullinen tuki pirstoutuu ja menettää tavoitteellisuutensa. LSKL korostaa, että lastensuojelun avohuollon tukitoimet ovat keskeinen osa lapsen edun mukaisen kokonaisvaltaisen tuen varmistamista, ja niiden säilyttäminen osana lastensuojelun prosessia on tärkeää. Lastensuojelun ja sosiaalihuollon välisen rajapinnan selkeyttämistä, asiakassegmentointia ja avohuollon palveluiden kehittämistä tulisi tehdä tutkimusperustaisesti, ei ensisijaisesti säästöjä tavoitellen. Palvelujärjestelmän kehittämisen (ml. lainsäädännön uudistamisen) tulisi perustua tutkittuun tietoon asiakastarpeista ja vaikuttavista palveluista.

LSKL painottaa, että kotiin tarjottava, myös intensiivinen tuki on sekä inhimillisesti että taloudellisesti kannattavaa.¹⁵ Mikäli intensiivisestä kotiin tarjottavasta tuesta luovutaan tai sen saatavuus heikkenee, on vaarana, että lasten ja perheiden tilanteet kärjistyvät ja sijaishuollon tarve kasvaa. Tämä voi johtaa sekä inhimillisesti että taloudellisesti merkittävästi haitallisempiin lopputuloksiin.

LSKL katsoo, että mikäli sääntely astuu ehdotetun sisältöisenä voimaan, on kansalliset ohjeistukset avohuollon tukitoimien saatavuudesta ja sisällöstä välttämättömiä. Nykyiset lastensuojelun laatusuositukset tulisi päivittää erityisesti lastensuojelun avohuollon näkökulmasta.

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

Ei

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

LSKL esittää huolen siitä, millainen vaikutus kiireellisen sijoituksen jatkon määräajan lyhentämisellä on mahdollisen huostaanoton huolelliseen valmisteluun. Huostaanotto on lapsen ja perheen kannalta erittäin merkittävä päätös, jonka tulee aina perustua riittävään selvitykseen ja kokonaisarvioon lapsen edusta. LSKL katsoo, että määräaikojen kiristäminen voi heikentää mahdollisuuksia huolelliseen valmisteluun ja näin heikentää lapsen oikeutta suojeluun ja oikeusturvaan. LSKL korostaa, että lainsäädäntömuutoksia arvioitaessa ensisijaisena lähtökohtana tulee olla lapsen etu, ei säästötavoitteet.

Kiireellisen sijoituksen jatkopäätöksen keston määräajan lyheneminen ja huostaanoton edellytysten nostaminen saattaa myös johtaa toistuviin kiireellisiin sijoituksiin.

On huomioitava, että lastensuojelun asiakkuus saattaa alkaa kiireellisellä sijoituksella. Tällöin määräaika lapsen tilanteen arvioimiselle ja tarvittaville lastensuojelullisille tukitoimille on hyvin

lyhyt. Jos kiireellisen sijoituksen aikana päädytään huostaanoton valmisteluun, jatkopäätös on antanut lisäaikaa tarvittavien asiakirjojen saamiseen ja sijaishuollon huolelliselle valmistelulle. Ehdotettu 14 vrk vaikuttaa liian lyhyeltä ajalta esimerkiksi lausuntojen pyytämiseen ja asiaan osallisten kuulemiseen. Kyse on usein kompleksisista asiakastilanteista, jotka edellyttäisivät lähtökohtaisesti enemmän aikaa perusteelliseen selvitystyöhön. Kokonaisvaltainen ymmärrys tilanteessa vie aikaansa ja esimerkiksi kielivähemmistöihin kuuluvien asiakkaiden kohdalla ehdotuksessa oleva aikataulu ei ole realistinen. LSKL korostaa, että aikataulun lyhentäminen voi heikentää asiakasturvallisuuden toteutumista.

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Huostaanottoa koskevan ehdotuksen keskeinen muutos liittyy ehdotetun lain 50 §:n 2 momenttiin. Säännöksen 1 kohdan mukaan huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voitaisiin (kriteerien täyttymisestä huolimatta) ryhtyä vain, jos lapsen ja huoltajan ensisijaisesti tarvitsemat sosiaali- tai terveydenhuollon palvelut ja ehdotetun lain 7 luvussa tarkoitettu avohuollon työskentely ja tukitoimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi.

Keskusliiton näkemyksen mukaan sääntely voi johtaa huostaanoton kynnyksen nousemiseen. Tällä voi olla lapsen oikeuksien kannalta myönteisiä mutta mahdollisesti myös kielteisiä vaikutuksia. Ehdotus voi osaltaan edistää LOS 9(1) artiklan toimeenpanoa eli Suomen velvoitetta taata, ettei lasta eroteta vanhemmistaan heidän tahtonsa vastaisesti, ellei se toimivaltaisen viranomaisen päätöksellä ole lapsen edun mukaista.

Toisaalta ehdotus voi heikentää lapsen oikeutta suojeluun (LOS 19 artikla), mikäli kynnyksen huostaanottoon nousee liian korkeaksi. Kiireellisen sijoituksen jatkopäätöksen keston määrääjän lyheneminen ja huostaanoton edellytysten nostaminen voivat myös johtaa toistuviin kiireellisiin sijoituksiin. Riskinä on myös, että huostaanottoon ryhdytään liian myöhään.

LSKL kannattaa sitä, että lasten ja perheiden palvelujärjestelmää tarkastellaan kokonaisuutena, eikä huostaanottoa nähdä keinona tilanteisiin, joissa lapsi tai huoltaja tarvitsisi ensisijaisesti muita sosiaali- tai terveydenhuollon palveluja, kuten esimerkiksi lastenpsykiatrista tai nuorisopsykiatrista hoitoa. LSKL on kuitenkin huolissaan hyvinvointialueiden tosiasiallisesta sosiaali- ja terveydenhuollon integraation toteutumisesta ja katsomme, että palvelujen yhteensovittaminen ja yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon välillä edellyttää panostuksia kehittämistyöhön. Lasten ja perheiden palvelut ovat edelleen pirstaleisia, eivätkä palvelut useinkaan muodostu asiakaslähtöisiksi kokonaisuuksiksi.

LSKL katsoo, että jatkovalmistelussa tulisi vielä arvioida, onko huostaanottoon velvoittava sääntely riittävän selkeä siinä tilanteessa, jossa esimerkiksi tarvittavia terveydenhuollon palveluja ei syystä tai

toisesta lapselle tai huoltajalle järjestetä tai ole mahdollista järjestää. Esityksessäkin tunnustetaan ne käytännössä esiin nousevat tilanteet, joissa terveydenhuolto edellyttää hoidon antamiseksi lapsen kasvuolosuhteilta riittävää vakautta. Jotta lapsen oikeus suojeluun toteutuu, on hyvinvointialueella oltava tosiasialliset mahdollisuudet järjestää tarvittavia terveydenhuollon palveluja ja lapsen tai huoltajan on pääsääntöisesti oltava vastaanottavaisia tarvittavalle muille palvelulle.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävissä esiin tuleva monialaisen yhteistyön tekemisen vaade verkostoissa korostuu. Huostaanoton valmistelun käynnistämisen arvioinnissa tulee huomioida se, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on tosiasiallisesti riittävästi aikaa tiiviiseen työskentelyyn lapsen ja hänen perheensä sekä monialaisen verkoston kanssa.

Ehdotetun 50 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan lisäksi tulisi olla selvitettyinä, ettei läheisverkostosijoitus ole mahdollinen ja lapsen edun mukainen ja, että sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edun mukaista.

LSKL pitää sinänsä hyvänä, että läheisverkostosijoituksen ensisijaisuutta vahvistetaan lainsäädännössä. Katsomme kuitenkin, että ehdotettu sääntely on epäselvää. Kohdan mukaan huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos edellä 38 §:ssä tarkoitettu läheisverkostosijoitus ei ole mahdollinen ja lapsen edun mukainen. LSKL katsoo, että säännöstä tulisi täsmentää. Onko tarkoituksena korostaa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain mukaisten oheis- ja sijaishuoltajuus- sekä asumisjärjestelyjen ensisijaisuutta suhteessa huostaanottoon ja sijaishuoltoon (kuten voimassa olevan lastensuojelulain 32 §:n 2 momentissa)? Vai onko sääntelyn tarkoituksena korostaa myös läheisverkostoa ensisijaisena sijoituspaikkana suhteessa laitoshuoltoon ja perhehoitoon muussa kuin läheisverkostoon kuuluvassa perheessä? LSKL katsoo, että ehdotettu sääntely läheisverkostosijoituksen ensisijaisuudesta suhteessa huostaanottoon ja sijaishuoltoon on ristiriitainen, koska käsitteen sijoitus voi itsessään katsoa pitävän sisällään esimerkiksi huostaanoton ja sijaishuoltoon sijoittamisen.

Lisäksi LSKL toteaa, että harkittaessa lapsen sijoittamista läheisverkostoon, tulee sijoituksen valmistelussa selvittää huolellisesti sijoituksen lapsen edun mukaisuus. Läheisverkostosijoitusten osalta hyvinvointialueilla tulee varmistaa työntekijöiden osaaminen ja lapsen mielipiteen selvittäminen ja huomioon ottaminen.

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

LSKL pitää kannatettavana selkiyttää ehdotetulla tavalla sijoitushyvinvointialueen valvontavelvollisuutta sekä sijoitushyvinvointialueen valvontatoimivaltaa (mm. tiedonsaantioikeus). Katsomme, että sääntely voi osaltaan tehostaa sijaishuoltopaikkojen valvontaa.

LSKL pitää kuitenkin hyvin valitettavana, ettei esityksessä ole arvioitu perhehoidon valvontaa.

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitoshoidto): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Esityksessä ehdotetaan lastensuojelulaitoksen henkilöstömitoituksiin kahdenlaista mitoitusta: asuinyksikkökohtaista minimimitoitusta sekä lapsikohtaista mitoitusta. Ehdotetun uuden lain 73 §:n mukaan asuinyksikössä saataisiin jatkossakin hoitaa enintään seitsemää lasta tai nuorta ja samaan rakennukseen voisi olla sijoitettuna enintään 24 lasta tai nuorta. Pykälän 2 momenttiin ehdotetun lapsikohtaisesta mitoitusta koskevan säännöksen mukaan asuinyksikössä tulisi olla vähintään 1 hoito- ja kasvatustehtävissä toimiva työntekijä lasta kohti. Säännöskohtaisten perustelujen mukaan hyvinvointialueet voisivat jatkossakin edellyttää vähimmäismitoituksen ylittävää mitoitusta hankinnoissaan. Vakiintuneen käytännön mukaan tällaisia ovat erityisyksiköissä 1,3 ja vaativan tason yksiköissä 1,8 hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluvaa per lapsi. Näistä mitoituksista ei säädettäisi jatkossakaan lailla (HE-luonnos, s. 136).

Pykälän 2 momentissa säilyisi myös nykyisen sääntelyn mukainen asuinyksikkökohtainen vähimmäismitoitus. Momenttiin lisättäisiin säännös, joka soveltuisi yhdestä asuinyksiköstä koostuviin lastensuojelulaitoksiin, ja jonka mukaan laitoksessa tulisi olla vähintään 6,5 hoito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää, jos laitokseen olisi muutoin kuin tilapäisesti sijoitettu enintään 6 lasta.

Lisäksi säännökseen ehdotetaan uutta 4 momenttia, jonka mukaan asuinyksikön ollessa tilapäisesti tyhjä, rinnakkaisen asuinyksikön henkilöstö voi hoitaa tyhjänä olevan asuinyksikön päivystämisen. Säännöskohtaisten perustelujen mukaan rinnakkain toimivalla asuinyksiköllä tarkoitettaisiin samassa pihapiirissä toimivia asuinyksiköitä.

Esityksessä arvioidaan, että muutoksilla olisi todennäköisesti erilaisia vaikutuksia hyvinvointialueisiin. Ehdotukset saattaisivat tuoda ainakin jossain määrin joustoa niiden omaan palvelutuotantoon ja mahdollistaa resurssien parempaa käyttöä. Toisaalta ehdotuksilla olisi todennäköisesti vaikutuksia yksityisten palvelujen hankintamenettelyihin ja mahdollisesti lain voimaantulohetkellä voimassa oleviin sopimuksiin. Muutoksilla olisi vaikutuksia myös lastensuojelulaitospalvelujen valvontaan. Edelleen esityksessä todetaan, että lapsikohtainen mitoitus saattaisi vaikuttaa tilanteisiin, joissa edellytettäisiin vähimmäismitoituksen ylittävää mitoitusta. Näissä tilanteissa olisi mahdollista suhteuttaa nykyistä joustavammin mitoitusta tosiasialliseen sijoitettujen lasten lukumäärään.

LSKL katsoo, että ehdotettu lapsikohtainen mitoitus saattaa tuoda tarvittavaa joustavuutta aiemmin jäykkään järjestelmään, mutta se sisältää myös riskejä. Esityksen perusteella on vaikea muodostaa selkeää kuvaa arvioiduista vaikutuksista ja siten muodostaa kantaa ehdotuksen kannatettavuudesta.

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Ehdotukset mahdollistaisivat turvahenkilöiden palkkaamisen lastensuojelulaitoksiin osaksi laitoksen henkilöstöä. Turvahenkilöiden tulisi olla turvallisuusalan tutkinnon suorittaneita eli pelkkä vartijan koulutus ei riittäisi. Lisäksi työnantajan tulisi varmistua, että turvahenkilöllä on tarpeellinen koulutus turvakeinojen käytöstä sekä perehtyneisyys lastensuojeluun ja laitoksen erityispiirteisiin (ehdotettu 75 §). Laissa säädettäisiin myös turvahenkilön tehtävissä noudatettavista periaatteista sekä toimivaltuuksista (76 §), turvahenkilön oikeudesta voimakeinojen käyttöön (77 §) sekä turvahenkilön velvollisuudesta laatia tapahtumailmoitus (78 §).

LSKL katsoo, että ehdotetulla sääntelyllä voi olla esityksessä tunnistettuja vaikutuksia. Laitoksen yleinen järjestys ja laitoksissa olevien työntekijöiden ja lasten turvallisuus voi parantua ja väkivaltatilanteiden eskaloituminen ja voimankäyttötilanteiden syntyminen voi vähentyä, kun lapsille tutut turvahenkilöt toimivat osana laitoksen henkilöstöä. Sääntely voi myös ehkäistä päihdyttävien aineiden tai vaarallisten esineiden kulkeutumista laitokseen.

Keskusliiton näkemyksen mukaan esityksen lapsivaikutusten arviointia tulisi kuitenkin täydentää tunnistamalla ja arvioiden myös ehdotuksen mahdolliset kielteiset vaikutukset sekä se, millä kielteisillä vaikutuksilla voi välttää ja minimoida. LSKL katsoo, että turvahenkilön ja laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökunnan tehtävien ja toimivallan eroa tulisi esityksessä täsmentää ja selkiyttää kattavammin. Lisäksi LSKL katsoo, että ehdotuksen vaikutusta poliisin virka-avun saamiseen tulisi arvioida tarkemmin, kun turvahenkilön 76 §:n 2 momentin 5–9 kohdan mukaiset toimivaltuudet olisivat voimassa myös laitoksen ja sen yhteydessä olevan piha-alueen ulkopuolella.

LSKL muistuttaa, että YK:n sijaishuollon ohjeiden keskeisenä lähtökohtana on turvata lapselle hänen kehitystään edistävä, turvallinen ja hoivaava kasvuympäristö. Ohjeiden mukaan lapsen ensisijainen kasvuympäristö on perhe, ja silloin kun lapsi joutuu elämään perheensä ulkopuolella, tulee sijaishuollon olosuhteiden mahdollisimman pitkälle vastata kodinomaista ja lapsen yksilöllisiä tarpeita huomioivaa ympäristöä.

Lastensuojelun Keskusliitto korostaa, että pelkkä fyysiseen turvallisuuteen keskittyvä lähestymistapa ei ole riittävä turvaamaan lapsen hyvinvointia tai oikeuksien toteutumista. Sen sijaan sijaishuollossa tulee korostaa ennakoivaa, lapsen tarpeet tunnistavaa ja arjen vuorovaikutusta vahvistavaa toimintaympäristöä, joka tukee lapsen kasvua, kehitystä ja pysyviä ihmissuhteita. Tällainen ympäristö edellyttää korkeatasoista ammatillista osaamista sekä riittäviä henkilöstöresursseja. LSKL

katsoo, että sijaishuoltoa tulisi kehittää kokonaisvaltaisesti, ei pelkästään fyysisen turvallisuuden näkökulmasta.

Riskinä on, että sijaishuoltoon kohdistuvat muutokset kokonaisuutena heikentävät lapsen kokemusta hoidosta, kuntoutuksesta ja ymmärretyksi tulemisesta. Tällainen kehitys olisi ristiriidassa lastensuojelun keskeisten periaatteiden kanssa.

**20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana):
Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.**

Yhteydenpidon rajoittamista koskevaan säännökseen ehdotettiin muutoksia hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 149/2025 vp). Säännöksen mukaan lapsen yhteydenpitoa voidaan rajoittaa henkilöihin, joita ei ennalta kyetä tunnistamaan.

Nyt lausuttavana olevassa esityksessä pykälään ehdotetaan uutena lisättäväksi mahdollisuus rajoittaa sijaishuollossa olevan lapsen oikeutta pitää yhteyttä myös sosiaaliseen verkostoonsa kuuluviin henkilöihin, kuten esimerkiksi lapsen kavereihin.

LSKL katsoo, että ehdotus selkiyttää yhteydenpidon rajoittamista ehdotetulla tavalla voi sinänsä olla perusteltu. LSKL kuitenkin korostaa, ettei lapsen yhteydenpitoa esimerkiksi lapsen kavereihin tule rajoittaa varmuuden vuoksi eikä rajoitus saa tarpeettomasti rajata lapselle läheisten henkilöiden piiriä.

Myös henkilöntarkastusta koskevaan sääntelyyn ehdotettiin sittemmin hyväksytyjä muutoksia (HE 149/2025 vp). Henkilöntarkastus koskee tupakkalain 118 §:ssä tarkoitettujen tuotteiden lisäksi lastensuojelulain muuttamisesta annetun lain 4 b §:n (nyt ehdotetun uuden lain 68 §:n) mukaisia aineita ja esineitä. Henkilöntarkastus koskee esimerkiksi henkeä ja terveyttä vaarantamaan soveltuvien aineiden ja esineiden ohella rahavaroja, maksuvälineitä ja muita näihin verrattavia välineitä, hyödykkeitä tai omaisuutta sekä viestinnän mahdollistavia laitteita tai muita välineitä.

Nyt lausuttavana olevassa esityksessä ehdotetaan uutena lisättäväksi 2 momenttiin säännös, joka mahdollistaisi välttämättömien voimakeinojen käytön henkilöntarkastuksen toteuttamisen yhteydessä lastensuojelulaitoksessa, jos lapsi vastarintaa tekemällä koettaa välttää henkilöntarkastuksen tekemisen.

LSKL on kesällä 2025 lastensuojelulain muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta lausueensa 17 esittänyt huolensa laitoksen henkilöstön vallan lisääntymisen vaikutuksista lapsen edun ja oikeusturvan toteutumiseen. Ehdotus lisäisi jälleen toimivaltuuksia voimakeinojen käyttöön.

LSKL korostaa, että voimakeinojen käyttö ei saa muodostua osaksi kasvatuksellista ja hoidollista työtettä lapsen sijaishuoltoa toteutettaessa. Voimakeinojen käytön tulee tosiasiansa olla viimesijainen keino.

Viittaamme sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön (StVM 4/2026 vp, s. 11) ja toteamme, että työntekijöiden koulutus ja osaaminen voimakeinojen käytöstä on välttämätöntä. Sijaishuollon valvontaan on kohdistettava riittävät resurssit ja on taattava, että lapsille saavutettavissa olevaa tietoa koskien heidän käytössään olevia oikeussuojakeinoja on saatavilla.

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Lainsäädäntöuudistusten taustalla on tarkoitus selkiyttää sosiaalihuollon ja lastensuojelun epäselväksi koettua rajapintaa. LSKL ei kuitenkaan näe, että esityksessä jälkihuoltoa koskeva sääntely toisi selkeyttä lainsäädäntöjen välille, vaan pikemminkin loisi uudenlaisia rajapintoja. LSKL ei kannata, että jälkihuollon asiakkaat olisivat sosiaalihuoltolain mukaisissa asiakkuuksissa, vaan katsoo, että sääntely jälkihuoltoa koskien tulisi olla kokonaisuudessaan laissa lapsen erityisestä suojelusta. Jälkihuoltoa koskevan sääntelyn sisällyttäminen kahteen eri lainsäädäntöön voi johtaa jälkihuollon asiakkaiden asemaa ja oikeusturvaa heikentäviin vaikutuksiin.

LSKL painottaa, että jälkihuollon asiakkaille tulee turvata erityinen asema lainsäädännössä. LSKL on esittänyt lausunnossaan sosiaalihuoltolakia koskevasta esityksestä huolta omatyöntekijää koskevan sääntelyn keventämisestä, mikä heijastuisi myös jälkihuollossa oleviin asiakkaisiin. Jos jälkihuollon aikainen itsenäistymistyöskentely kuitenkin jäsenyisi esityksen mukaisesti osaksi sosiaalihuollon asiakkuuksia, Keskusliiton näkemyksen mukaan jälkihuollon asiakkaat tulee lähtökohtaisesti määritellä erityisen tuen tarpeessa oleviksi asiakkaisiksi ja heille tulee nimetä omatyöntekijä, jonka tulee olla sosiaalityöntekijä. Jälkihuollon työskentely vaatii omatyöntekijältä erityistä osaamista myös lastensuojelusta, sillä jälkihuollossa olevilla lapsilla ja nuorilla on taustalla useita haavoittuvuutta lisääviä elämäkokemuksia.

LSKL on aiemmissa lausunnoissaan painottanut jälkihuollon tarkoitusta kaventaa eriarvoisuutta lastensuojelussa kasvaneiden ja lastensuojelun ulkopuolella kasvaneiden nuorten välillä. LSKL muistuttaa edelleen, että sijaishuollosta itsenäistyville on elämässään keskimääräistä enemmän tekijöitä, jotka voivat johtaa syrjäytymiseen sekä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämiseen. Jälkihuollon asiakkaille tulee turvata yksilöllinen ja riittävän pitkäkestoinen tuki itsenäistymiseen. Laadukas jälkihuolto varmistaa sijaishuoltoon tehtyjen panostusten kantavan myös aikuisuudessa. Tämä edellyttää, että jälkihuollossa olevia asiakkaita tavataan riittävän usein henkilökohtaisesti ja heidän kanssaan työskennellään suunnitelmallisesti. LSKL painottaa asiakkaiden mahdollisuuksia saada suunnitelmallista tukea arjen hallintaan, asumiseen, toimeentuloon ja itsenäistymiseen liittyvissä kysymyksissä. Sosiaalihuoltolakiin ehdotettavasta uudesta työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta tulee rakentua jälkihuollon täysi-ikäisille nuorille helposti saavutettava palvelukokonaisuus, mikäli itsenäistymistä tukeva työskentely toteutuisi esityksen mukaisesti osana sosiaalihuoltolain mukaista sääntelyä.

Jälkihuollon yläikärajan osalta LSKL viittaa aiempiin lausuntoihin, joissa Keskusliitto on vaatinut, että velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyisi viimeistään, kun nuori täyttää 25 vuotta.

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantuloa koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2027. Voimaantulosäännöksen mukaan hyvinvointialueen olisi järjestettävä ennen lain voimaantuloa antamansa lastensuojelulain (417/2007) 7 luvun mukainen tukitoimi päätöksen mukaisesti. Siirtymäsääntelyllä suojattaisiin jo annettuja päätöksiä.

LSKL pitää tärkeänä, että voimaantulosäännöksillä suojataan lastensuojelun asiakkaiden palvelujen toteutumista ennakkoidusti ja suunnitelmallisesti. Esityksestä ei saa kuvaa, mitä vaikutuksia sääntelyllä on asiakkaisiin tai hyvinvointialueisiin (esim. palvelujen organisointi ja järjestäminen siirtymäajan, asiakastiedot ja -tietojärjestelmät, jälkihuollon asiakkaat).

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVa) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUVa-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

Esityksessä ehdotetaan lisärahoitusta TUVa-koulutuksen turvaamiseksi koulukodeissa. Yksityisten koulukotien perusopetuksen yhteydessä järjestämä TUVa-koulutus rahoitetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisella rahoituksella, jonka vuoksi lakia muutettaisiin rahoituksen lisäämiseksi. Valtion koulukotien järjestämä TUVa-koulutus rahoitetaan Opetushallituksen momentilta, johon esityksessä ehdotetaan kohdennettavan lisärahoitusta.

LSKL kannattaa sitä, että koulukoteihin sijoitettujen lasten sivistyksellisten oikeuksien turvaamiseksi ehdotetaan parannusta. Toteamme kuitenkin, että esityksen perusteella on hyvin vaikea arvioida rahoituksen kokonaisuutta ja siten sitä, miltä osin ehdotus tosiasiallisesti parantaa TUVa-koulutuksen rahoitusta ja koulutuksen yhdenvertaista toteutumista.

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

-

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

-

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

LSKL pitää lapsivaikutusten arviointia puutteellisena ja viittaamme tältä osin lausunnon muissa kohdissa esitettyihin huomioihin.

27. Vapaamuotoiset huomiot

LSKL haluaa nostaa lausunnossaan esiin laajemmin sijaishuoltoa koskien, että sijaishuollon järjestämisessä tulisi painottaa kodinomaisuutta sekä myös suhdeperustaisuutta sijaishuollon laatukriteereinä. Muutoinkin tulisi kiinnittää erityistä huomiota sijaishuollon aikaiseen

kuntouttavaan työskentelyyn sekä lapsen ennakoitavaan arkeen. Laitosmuotoisen sijaishuollon järjestämistä tulisi kokonaisuutena kehittää. LSKL näkee tärkeänä myös perhehoitolain (263/2015) uudistamisen.

Myös hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi vankeuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi on esitetty muutoksia lastensuojelulakiin. Nyt lausuttavana olevassa esityksessä ehdotetut muutokset on sisällytetty ehdotettuun uuteen lakiin. Vankeuslain muuttamista koskevan esitysluonnoksen lausuntoaika on päättynyt huhtikuussa 2026.

Lastensuojelun sijaishuoltoa koskevat uudistukset ovat kokonaisuutena merkittäviä. Sääntelyehdotusten jakautuessa useisiin esityksiin tekee muutosten vaikutusten arvioinnista lausuntoaikojen puitteissa erittäin vaikeaa.

Saukkola Jenni
Lastensuojelun Keskusliitto